

Nieuwegein

2025-156 Bijlage 1

Jaaroverzicht uitvoering Wet Bibob 2024

Terugblik 2024

Vooruitblik tot 2026

Inleiding

De Wet Bibob (Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur) is een belangrijk instrument in het kader van ondermijning. Het aanvragen of aangaan van vergunningen, subsidies, vastgoedtransacties, overheidsopdrachten of aanbestedingen zijn voor criminelen ideale manieren om bijvoorbeeld geld wit te wassen of om als dekmantel te

gebruiken om andere criminele activiteiten te verhullen. Via de bevoegdheden van de Wet Bibob kan de gemeente hier onderzoek naar instellen om zo vermenging tussen boven- en onderwereld te voorkomen. Bij de toepassing van de Bibob-bevoegdheden wordt de integriteit van de betrokkene en eventuele zakelijke partners beoordeeld op het moment dat er een aanvraag wordt ingediend voor een vergunning, subsidie of indien er een vastgoedovereenkomst of aanbesteding wordt aangegaan.

Het voornaamste doel van de inzet van de Wet Bibob is het voorkomen dat de gemeente onbedoeld criminaliteit faciliteert, bijvoorbeeld wanneer een bedrijf als dekmantel voor malafide praktijken zoals het witwassen van geld fungeert. De gemeente kan in die gevallen een subsidie, vergunning of overheidsopdracht intrekken of weigeren. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om nadere voorwaarden op te leggen.

In Nieuwegein is op grond van de Wet Bibob een eigen Bibob-beleid vastgesteld, het Bibob beleid Gemeente Nieuwegein 2018. Het beleid is in 2024 geactualiseerd (hierover verder in dit verslag meer). In dit beleid is onder andere opgenomen in welke gevallen er kan of moet worden overgegaan tot een Bibob-toets.

In dit 'Jaaroverzicht uitvoering Wet Bibob 2024' komen de volgende zaken aan de orde:

- Doel en effect inzet Wet Bibob
- Wijziging Bibob-beleid Gemeente Nieuwegein 2018
- Bibob-uitrol organisatie: subsidies en aanbestedingen
- Terugblik 2024
- Vooruitblik tot 2026
- Goed om te weten

Doel en effect inzet Wet Bibob

Het primaire doel van de Wet Bibob is preventie, waarbij wordt gewaarborgd dat de partijen die bij de aanvraag zijn betrokken bonafide zijn. De Wet Bibob is voor overheden een belangrijk instrument, maar beschermt ook de bonafide ondernemers tegen criminele inmenging.

Daarnaast is de strijd tegen ondermijning voor ondernemers ook een strijd tegen concurrentievervalsing. Waar de bonafide ondernemer winst moet maken, hoeft een concurrent die geld witwast alleen maar (fictieve) omzet te genereren. Marges worden dan ondermijnd of producten worden zelfs gratis weggegeven. Met crimineel vermogen kan de malafide concurrent bovendien investeringen doen die de bonafide ondernemer niet kan betalen. Met de inzet van de Wet Bibob wordt getracht dit te voorkomen om ervoor te zorgen dat het ondernemersklimaat binnen de stad gezond blijft.

Daarnaast heeft de inzet van de Wet Bibob mede een positief effect op de openbare orde en veiligheid. Immers, als malafide bedrijven de ruimte krijgen om te floreren, zal dit een aantrekkende werking hebben op andere personen met een criminele achtergrond wat weer een negatieve werking zal hebben op het gebied waar deze activiteiten plaatsvinden en onder andere op de (kwetsbare) jongeren binnen dit gebied.

Deze (kwetsbare) jongeren zullen dan eerder in aanraking komen met ondermijnende activiteiten en sneller in de georganiseerde criminaliteit belanden. Met de inzet van de Wet Bibob wordt ervoor gezorgd dat dergelijke malafide bedrijven niet of nauwelijks voet aan de grond krijgen binnen de stad, waardoor ook dit vervolgeffect ten aanzien van de (kwetsbare) jongeren wordt doorbroken.

Wijziging Bibob-beleid Gemeente Nieuwegein 2018

In het Bibob-beleid zijn risicobranches en risicogebieden opgenomen waar standaard een uitgebreid Bibob-onderzoek wordt uitgevoerd. Dit gebeurt in sectoren waar een bovengemiddeld risico op ondermijning bestaat, waarbij gedacht kan worden aan speelautomatenhallen en seksinrichtingen. Ook in andere sectoren ligt ondermijning op de loer. Criminelen zullen vaak een bedrijfsmodel kiezen dat in de basis niet verdacht is. Van oudsher is de horeca hiervoor een populaire sector bij criminelen, maar ook verhuurbedrijven en bedrijven die actief zijn in de wellness-branche vormen bijvoorbeeld een risico.

In het Bibob-beleid zijn ook situaties opgenomen waarin een bewuste afweging wordt gemaakt of een uitgebreid onderzoek nodig is (bij een uitgebreid Bibob-onderzoek wordt aan de betrokkene(n) een Bibob-vragenlijst uitgereikt). Aan deze afweging gaat meestal een Bibob-screening vooraf. Dit is een kleiner Bibob-onderzoek waarbij aan de betrokkene(n) geen Bibob-vragenlijst wordt uitgereikt. De Bibob-screening beperkt zich tot onderzoek in Justid, het Bibob-register, KVK, andere open bronnen en een internetonderzoek. Als de Bibob-screening aanleiding geeft tot verder onderzoek, vindt een uitgebreid Bibob-onderzoek met uitreiking van de Bibob-vragenlijst plaats.

Het gemeentelijke Bibob beleid is eind 2024 op enkele punten aangepast, zodat deze tekstueel weer overeenkomt met de huidige wet- en regelgeving (Omgevingswet, Verordening regulering sekswerk, Verordening Speelautomatenhal, artikel 2.28a APV, Huisvestingsverordening). Er is ook een aantal wijzigingen doorgevoerd met betrekking tot situaties waar de gemeente in de praktijk mee te maken heeft of kan krijgen. Meer over deze wijzigingen onder het kopje 'Terugblik 2024'.

Bibob-uitrol organisatie

De aanpak van ondermijning is een belangrijke pijler voor Nieuwegein. De Wet Bibob is hierin een essentieel instrument.

De functie van Bibob-adviseur is centraal belegd binnen de afdeling Communicatie en Juridische Zaken. Degelijk Bibob-werk is echter niet goed te doen zonder de betrokkenheid van de vakafdelingen. Een nauwe betrokkenheid van de medewerkers van de betreffende vakafdeling is vaak van grote meerwaarde nu deze collega's meer achtergrondinformatie van een bepaald project en de betrokken partijen hebben dan de Bibob-adviseurs. De vakafdeling kan de aangeleverde Bibob-informatie (Bibob-formulier, jaarstukken, schulden, kosten etc.) daardoor desgevraagd vaak beter in de juiste context plaatsen.

Om daadwerkelijk een vuist te kunnen maken tegen ondermijning en in dat licht de Bibob-mogelijkheden te benutten, is het van belang dat breed binnen de organisatie bewustwording bestaat ten aanzien van Bibob (en ondermijning) en dat de vakafdelingen hier tot op zekere hoogte ook zelf mee aan de slag kunnen. Per afdeling wordt beoordeeld wat nodig is. Zo zijn er afdelingen waar al met Bibob wordt gewerkt en de uitrol ziet op een verdieping van de kennis of een verbreding van de mogelijkheden om Bibob in te zetten. Er zijn ook nog vakgebieden binnen de organisatie waar de Wet Bibob nog helemaal niet wordt ingezet. Met het oog op de ondermijningsopgave is het ook hier wenselijk het niveau van bewustwording binnen de organisatie verder te ontwikkelen.

Tot nu is in 2022 en 2023 ingezet op het opzetten van de Bibob-uitrol binnen de organisatie en is de uitrol uitgevoerd binnen de afdelingen Ruimtelijk Domein en Stadswinkel. Hierdoor wordt de Wet Bibob, daar waar nodig, toegepast op omgevingsvergunningen voor de technische activiteit bouwen, op de omgevingsplanactiviteit bouwen (ruimtelijk) en op de binnenplanse en buitenplanse omgevingsplanactiviteiten, milieuvergunningen, huisvestingsvergunningen en ruimtelijke projecten/vastgoedtransacties, horecavergunningen, vergunningen openbare inrichting, standplaatsvergunningen, evenementenvergunningen, aanwezigheidsvergunningen voor kansspelautomaten/speelautomatenhal en exploitatievergunningen voor seksinrichtingen.

In 2024 is verder ingezet op de Bibob-uitrol binnen de organisatie. Daarover meer onder het kopje 'Bibob-uitrol binnen de organisatie in 2024'.

In de praktijk blijkt dat de planning en uitrol die wij voor ogen hebben niet altijd haalbaar is. Dat is begrijpelijk. Bibob is geen eenvoudig onderwerp, kan spannend zijn en maakt voor veel collega's geen 'natuurlijk' onderdeel uit van het werk. De uitrol vindt vanzelfsprekend plaats in nauw overleg met de betreffende afdelingshoofden en de collega's zelf en we nemen ruimte voor ontwikkeling op maat (de aanpak bij de ene afdeling past de andere afdeling mogelijk niet).

Terugblik 2024

Cijfers

In onderstaande tabel een overzicht van de in 2024 behandelde zaken. Ter vergelijking zijn ook de cijfers van 2023 opgenomen.

	2023	2024
Bibob-screening RD	9	11
Bibob-onderzoek RD	7	7
Bibob-screening STW	10	3
Bibob-onderzoek STW	5	8
Bibob-screening Geynwijs	1	0
Bibob-screening MO	1	14
Bibob-screening Support	0	3
Totaal	33, waarvan 12 uitgebreid Bibob-onderzoek en 21 Bibob-screening	46, waarvan 15 uitgebreid Bibob-onderzoek en 31 Bibob-screening

In 2024 hebben we in vergelijking met 2023 10 meer Bibob-screenings en 3 meer Bibob-onderzoeken verricht. De stijging van het totaal aantal Bibob-screenings en – onderzoeken ten opzichte van 2023 is goed te verklaren doordat de vakafdelingen door de Bibob-uitrol steeds beter bekend raken met Bibob en ons steeds beter weten te vinden.

Ingeval van de afdeling Stadswinkel ging het om Bibob-onderzoeken en –screenings ten aanzien van horecaverGUNningen, een escortvergunning en een vergunning voor

een massagesalon. De daling van het aantal in 2024 uitgevoerde Bibob-screenings voor de Stadswinkel ten opzichte van 2023 is te verklaren door het feit dat in een aantal casussen naast een vergunning van de Stadswinkel ook een omgevingsvergunning van het Ruimtelijk Domein was vereist. In deze gevallen was de Bibob-screening of het -onderzoek al in het kader van de omgevingsvergunning verricht.

De bibob-onderzoeken en bibob-screenings voor de afdeling Ruimtelijk Domein zagen op omgevingsvergunningen bouwen.

In het geval van Maatschappelijke Ontwikkeling hadden de screenings betrekking op subsidies. De grote stijging van het aantal verrichte Bibob-screenings op het gebied van subsidies is te verklaren doordat het Subsidie-team in 2024 voor het eerst is meegenomen in de toepassing van de Wet Bibob. Het team heeft hier direct serieus op ingezet door alle nieuwe subsidieaanvragen (van organisaties die nog niet bij de gemeente bekend zijn), de wat grotere subsidieaanvragen waar meer geld mee is gemoeid (€100.000 of hoger) en subsidieaanvragen die zich richten op kwetsbare branches en groepen (zoals de zorgbranche, ouderen, kinderen, gehandicapten, vluchtelingen en statushouders) te laten screenen.

De screenings voor de afdeling Support hadden betrekking op bedrijven waar de gemeente mogelijk een inkoop- of aanbestedingstraject mee zou aangaan. De stijging van de cijfers in 2024 ten opzichte van 2023 zijn ook hier logischerwijs te verklaren doordat de afdeling Support vanaf 2024 is meegenomen in de Bibob-uitrol.

De in 2024 uitgevoerde Bibob-onderzoeken heeft in 1 geval (escortvergunning) geleid tot een verdachte intrekking van de aanvraag, in 2 gevallen tot een buiten behandeling stelling (wegens het niet overleggen van de bibob-gegevens en het niet beantwoorden van Bibob-gerelateerde vragen, beide een horeca-exploitatievergunning) en in 2 gevallen tot het opleggen van voorwaarden in een vergunning (beide een horeca-exploitatievergunning). In 1 geval heeft het Bibob-onderzoek in beroep geleid tot een intrekking van het beroep (waarmee de exploitant van een standplaats zich heeft teruggetrokken). In deze gevallen is of wordt zo goed mogelijk voorkomen dat de gemeente (onbedoeld) betrokken wordt bij het faciliteren van criminele activiteiten zoals bijvoorbeeld drugshandel, witwasconstructies en het vestigen van onzuivere ondernemers. In 1 geval heeft een Bibob-screening geleid tot een diepgaand Bibob-onderzoek (omgevingsvergunning bouwen aangevraagd door een zorgbedrijf). Dit onderzoek loopt nog door in 2025.

De genoemde uitkomsten zijn waar nodig opgenomen in het Bibob-register.

De cijfers ten aanzien van het aantal Bibob-onderzoeken en Bibob-screenings zeggen an sich niets over de omvang van het onderzoek of de screening. In één Bibob-onderzoek of -screening worden regelmatig meerdere partijen onderzocht. Tevens kunnen bijvoorbeeld de financieringsconstructie, structuur van de

onderneming of (zaken)relaties van de aanvrager of betrokkene worden doorgelicht. Dat zijn doorgaans tijdrovende onderzoeken. Dit maakt dat het ene onderzoek/de ene screening qua omvang nogal kan verschillen van de andere.

Wijziging Bibob-beleid Gemeente Nieuwegein 2018

Het Bibob-beleid is eind 2024 op enkele punten aangepast, zodat deze tekstueel weer overeenkomt met de huidige wet- en regelgeving (Omgevingswet, Verordening regulering sekswerk, Verordening Speelautomatenhal, artikel 2.28a APV, Huisvestingsverordening). Er is ook een aantal wijzigingen doorgevoerd met betrekking tot situaties waar de gemeente in de praktijk mee te maken heeft of kan krijgen. In onderstaande een uiteenzetting van de belangrijkste doorgevoerde inhoudelijke wijzigingen:

- *Invoering Omgevingswet*

Voor de invoering van de Omgevingswet kon enkel de omgevingsvergunning bouwen worden ge-Bibobt. Hiermee was het voor een malafide projectontwikkelaar mogelijk om geld wit te wassen door met strafbare feiten gegenereerd vermogen een bestemmingswijziging te realiseren en hiermee van 'koude' grond 'warme' grond te maken. Bij de aanvraag van de omgevingsvergunning bouwen die hierop volgt, zijn de getransformeerde gronden veelal echter allang verkocht door de betreffende projectontwikkelaar en de 'bouwer' heeft doorgaans met de betreffende ontwikkelaar niets van doen. De Wet Bibob miste hiermee veelal haar doel.

Met de invoering van de Omgevingswet is het mogelijk geworden om ingeval van een afwijking van het omgevingsplan (bestemmingswijziging), een bibob-toets uit te voeren. Dit afwijken kan zowel met inachtneming van regels die daarvoor in het omgevingsplan zelf worden gesteld (de zogenaamde 'binnenplanse omgevingsplanactiviteit'), maar ook op basis van een afzonderlijke, eigenstandige onderbouwing c.q. afweging (de zogenaamde 'buitenplanse omgevingsplanactiviteit'). Dit is een welkome uitbreiding van het toepassingsbereik van de Wet Bibob nu hiermee bijvoorbeeld de bovengenoemde projectontwikkelaar kan worden ge-Bibobt. Mooi om te vermelden dat Nieuwegein actief heeft

bijgedragen aan de uitbreiding van het toepassingsbereik van de Wet Bibob op dit vlak door in gesprekken met de Ministeries van Justitie en Veiligheid en Binnenlandse zaken aan te dringen op een wetswijziging in deze.

In het verlengde van bovenstaande is de Wet Bibob sinds de invoering van de Omgevingswet tevens van toepassing op een aanvraag tot wijziging van het omgevingsplan. Het betreft hier enkel de omstandigheid waarin de wijziging van het omgevingsplan het voor de aanvrager mogelijk maakt om een activiteit te verrichten zonder omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit. In artikel 3 onder f van het gewijzigde Bibob-beleid is opgenomen dat de gemeente de Wet Bibob wenst toe te passen in alle gevallen waar de Omgevingswet dat toestaat.

- *Subsidies*

In 2024 is in het kader van de Bibob-uitrol binnen de organisatie ingezet op de toepassing van Bibob op het gebied van subsidies.

In het gewijzigde Bibob-beleid is in artikel 5, lid 3 opgenomen dat de vakafdeling een indicatorenlijst invult bij nieuwe subsidieaanvragen (organisaties die nog niet bij de gemeente bekend zijn) en subsidieaanvragen ten aanzien van kwetsbare branches. Hierbij moet gedacht worden aan zorgkantoren/-aanbieders en organisaties die zich richten op ouderen, kinderen, gehandicapten, vluchtelingen en/of statushouders. Een indicatorenlijst dient ook ingevuld te worden bij subsidieaanvragen van €100.000 of hoger. Tevens is bepaald dat de betreffende organisaties de komende 5 opvolgende jaren niet opnieuw gecheckt worden, tenzij daar aanleiding toe bestaat.

In bovengenoemde gevallen zal er ook altijd een Bibob-screening worden verricht door de Bibob-adviseurs. Na beoordeling van de indicatorenlijst en de uitkomsten van de Bibob-screening (door de Bibob-adviseur), zal bepaald worden of een diepgaandere bibob-toetsing in deze gevallen nodig is. Met deze werkwijze wordt voorkomen dat iedere nieuwe subsidieaanvraag of iedere subsidieaanvraag ten aanzien van kwetsbare branches een volledige bibob-toets (met uitreiking van een Bibob-vragenlijst) moet doorlopen. De subsidie-aanvrager wordt tevoren attent gemaakt op de eventuele toepassing van de Wet Bibob middels een vermelding op het subsidie-aanvraagformulier.

- *Uitbreiding risicobranches*

In het gewijzigde Bibob-beleid zijn de bestaande risicobranches uitgebreid. Doordat de toegevoegde branches op zichzelf niet vergunningplichtig zijn, konden deze eerder niet worden ge-bibobt. Door de branche in het Bibob-beleid op te nemen als risicobranche en deze daarmee te koppelen aan de vergunningplicht openbare inrichtingen (artikel 2:27, sub d en 2:28a APV), kunnen deze vergunningaanvragen inmiddels wel worden ge-bibobt. In onderstaande een overzicht van de toegevoegde risicobranches:

- Auto en motor verkoopbedrijven, -verhuurbedrijven, -sloperijen, -garages en alle andere aanverwante auto- en motorbedrijven: De ervaring leert dat in deze branche vaker illegale activiteiten plaatsvinden. Hierbij gaat het zowel om de georganiseerde diefstal van auto's, vrachtwagens en lading als om de handel hierin en het witwassen van geld. Zo nodig worden gestolen voertuigen ook gekat. Vanwege het feit dat deze branche onder de detailhandel valt, is het niet nodig om hiervoor een vergunning aan te vragen, waardoor deze ook niet kon worden ge-bibobt. Het Bibob-beleid biedt alsnog een mogelijkheid om deze bedrijven te toetsen nu deze branche als risicobranche wordt aangewezen.
- Bedrijven in de wellnessbranche (massagesalons, nagelstudio's, kappers, beautysalons en tattooshops): Uit de landelijke praktijk blijkt dat bedrijven in de wellnessbranche met regelmaat een dekmantel zijn of kunnen zijn voor witwaspraktijken. Tevens blijkt uit jurisprudentie en uit onderzoek van justitie dat bedrijven in de wellnessbranche soms illegale seksuele handelingen aanbieden, de medewerkers vaak illegaal in Nederland verblijven en dikwijls het slachtoffer zijn van mensenhandel. Om deze redenen was deze categorie in het Bibob-beleid reeds als risicobranche aangewezen. In het gewijzigde Bibob-beleid zijn zonnestudio's en tattooshops aan deze risicobranche toegevoegd nu de landelijke praktijk leert dat ook deze branche vatbaar blijkt voor ondermijnende criminaliteit.
- Bedrijven in de zorgbranche (zorgkantoren, zorgbedrijven, uitzendbureaus actief in de zorg, zorgopleidingsinstellingen en alle andere aanverwante organisaties in deze branche): Uit diverse justitiële onderzoeken en uit de media komt een beeld naar voren dat er redelijk veel mensen met een criminele achtergrond in deze branche actief zijn. De zorg wordt in deze gevallen gezien als verdienmodel. Denk hierbij aan fraude met PGB's, betaalde maar niet geleverde zorg, grootschalige declaratiefraude, het wegsluizen van geld uit zorg, het inzetten van kwetsbare cliënten voor criminele klussen, het gebruiken van zogenaamd geleverde zorg als alibi en het financieren van ondernemingen met geld uit malafide zorgbedrijven. Dergelijke ondermijning in de zorg leidt niet alleen tot verlies van gemeenschapsgeld, maar maakt vooral ook slachtoffers onder kwetsbare burgers. Dit maakt dat de zorgbranche als risicobranche is aangewezen.
- Bedrijven die (mede) in tweedehands goederen en ongeregeld goed (goederen die bijeen zijn gebracht door aankoop van restanten of opruiming in grote magazijnen) handelen en ingeschreven (zouden moeten) zijn in het Digitaal Opkoop Register (verder: DOR): Bedrijven die in tweedehands goederen en ongeregeld goed handelen, dienen hun goederen aan te melden bij het DOR. Het gaat daarbij om diefstalgevoelige gebruikte en ongebruikte goederen. Het DOR staat direct in verbinding met de database van de politie met gestolen goederen. Hierdoor kan de politie meteen optreden als een product aangeboden wordt dat van diefstal afkomstig is en waarvan aangifte

is gedaan. Het DOR is opgericht om heling tegen te gaan. Indien een ondernemer de tweedehands ingekochte goederen niet (juist) registreert of indien de ondernemer goederen verkoopt die gestolen blijken te zijn, kan de betreffende ondernemer een boete opgelegd krijgen. Door via het Bibob-beleid aan deze activiteiten een vergunningplicht openbare inrichtingen te koppelen, kunnen de betreffende ondernemer en eventuele andere betrokkenen worden ge-bibobt. Zo nodig kunnen nadere voorwaarden worden opgelegd aan een dergelijke onderneming of kan besloten worden de vergunning te weigeren of in te trekken. Denk hierbij aan situaties waarin de ondernemer zich bijvoorbeeld regelmatig niet houdt aan de gestelde voorwaarden van het DOR of indien uit de bibob-toets blijkt dat sprake is van ondermijnende criminele activiteiten.

- *Uitbreiding risicogebieden*

De risicogebieden genoemd in het Bibob beleid zijn gebieden die vanwege hun aantrekkingskracht en/of kwetsbaarheid extra aandacht behoeven voor wat betreft de risico's dat met vergunningverlening criminele activiteiten worden gefaciliteerd. De redenen waarom deze gebieden zijn aangewezen als risicogebieden, zijn:

- Meerdere handhavingsverzoeken;
- Snelle wisselingen van bedrijven;
- Meerdere malen handhavend moeten optreden vanuit gemeente of politie.

De in het Bibob-beleid opgenomen risicogebieden binnen onze gemeente betreffen de gebieden Hildo Kropstraat, Kruyderlaan en Herenstraat, het Bedrijventerrein De Liesbosch/Laagraven en het Bedrijventerrein Plettenburg/De Wiers.

De afgelopen jaren is gebleken dat in het gebied Buitenring Stadscentrum ook veel Bibob-risicogerelateerde zaken spelen. Zo heeft de gemeente bij diverse panden meerdere malen handhavend moeten optreden, is op sommige plekken sprake van een redelijk snelle wisseling van bedrijven en zijn er door de jaren heen meerdere handhavingsverzoeken ingediend ten aanzien van panden in dit gebied. Daarnaast zijn er in dit gebied meerdere bedrijven gevestigd die onder de risicobranches vallen, welke -volgens informatie van de politie en de afdeling TVL- tevens regelmatig worden bezocht door personen met antecedenten. Dit alles maakt dat het gebied 'buitenring Stadscentrum' gekwalificeerd kan worden als risicogebied en om die reden in het gewijzigde Bibob-beleid is toegevoegd aan de Bibob-risicogebieden.

Bibob-uitrol binnen de organisatie in 2024

In 2024 hebben we verder ingezet op de Bibob-uitrol binnen de organisatie. In onderstaande een overzicht van waar we aan toe zijn gekomen:

Bibob-uitrol afdeling Support: aanbestedingen, inkoop van goederen en diensten en verhuur van eigen vastgoed

De afdeling Support houdt zich -voor zover relevant voor de Wet Bibob- bezig met aanbestedingen, inkoop van goederen en diensten en verhuur van eigen vastgoed.

In 2024 hebben we met het afdelingshoofd en een aantal medewerkers van de afdeling Support gesproken over een toepassing van Bibob op het gebied van aanbestedingen, inkoop van goederen en diensten en verhuur van eigen vastgoed: Waar liggen de risico's op ondermijning op dit vlak, welke kansen biedt Bibob en waar en hoe gaan we hierop inzetten?

De Wet Bibob kan worden toegepast op alle overheidsopdrachten, binnen alle sectoren, zoals bedoeld in de Aanbestedingswet 2012. Hieronder worden mede speciale-sectoropdrachten verstaan en Open Houseconstructies bij de inkoop van zorg op grond van de Jeugdwet en WMO. Op concessieopdrachten kan de Wet Bibob niet worden toegepast.

De Aanbestedingswet 2012 biedt zelf ook de mogelijkheid voor onderzoek naar criminele of illegale praktijken. Als de instrumenten uit de Aanbestedingswet afdoende zijn, moet een Bibob-onderzoek achterwege worden gelaten. Het onderzoek op grond van de Aanbestedingswet is echter minder diepgaand dan een Bibob-onderzoek. Met een Bibob-onderzoek kan meer informatie worden verkregen. Met de informatie die uit een Bibob-onderzoek volgt, kan nadere invulling worden gegeven aan de in de Aanbestedingswet 2012 vermelde uitsluitingsgronden. De mogelijkheden uit de Wet Bibob bieden de gemeente hiermee een betere informatiepositie. Reden genoeg om deze mogelijkheden uit te diepen.

De betreffende medewerkers van de afdeling Support hebben in 2024 een op aanbestedingen en inkoop van goederen en diensten en verhuur van eigen vastgoed

gerichte Bibob-training gevolgd. Hierna is in kleiner comité met de Bibob- adviseurs besproken waar de mogelijkheden liggen binnen onze organisatie.

Besproken is dat de gemeente Nieuwegein de Wet Bibob zowel voorafgaand aan en na de gunning van een overheidsopdracht wenst in te kunnen zetten om een integriteitsonderzoek te kunnen doen. Hierbij wordt de Wet Bibob in ieder geval toegepast bij de inkoop of aanbesteding van een overheidsopdracht met betrekking tot nieuwe partijen waarmee niet eerder een contract is afgesloten door de gemeente of indien het een partij betreft (afkomstig uit een land) waartegen Europese/internationale sancties zijn opgelegd. Voor het overige kan de Wet Bibob worden toegepast indien er signalen of vermoedens zijn dat de overheidsopdracht mogelijk zal worden misbruikt om criminele activiteiten te faciliteren. Hierbij kan worden gedacht aan signalen van politie, justitie of andere overheidsinstanties en signalen vanuit de media.

Ter uitvoering van deze wens hebben we in overleg met een aantal vakinhoudelijke collega's van de afdeling Support een Bibob-tekst voor in offertes en/of aanbestedingsstukken opgesteld. Tevens zijn teksten gemaakt waarmee de organisatie in het bestek of anderszins in de aanbestedingsinformatie (bijvoorbeeld de uitnodiging tot inschrijving) duidelijk maakt dat de Wet Bibob op de betreffende aanbesteding van toepassing is en dat het verrichten van een Bibob-onderzoek tot de mogelijkheden behoort. Ter uitvoering van de Bibob-toets zal er een onderzoek plaatsvinden, waarbij de betrokken partij tevens verzocht kan worden om een bibob-formulier in te vullen, om ondersteunende documenten te verstrekken en/of om nadere inlichtingen te geven. Gedurende het Bibob-onderzoek kan, bij twijfel, ook het Landelijk Bureau Bibob om advies worden gevraagd. Indien niet volledig aan het verzoek om inlichtingen of het verstrekken van documenten wordt voldaan, kan dit een grond opleveren voor uitsluiting van de inkoop of aanbesteding.

Het is goed om te weten dat bij aanbestedingen een Bibob-onderzoek na gunning wenselijk kan zijn, omdat dan gemakkelijker het zakelijk samenwerkingsverband kan worden meegenomen (denk bijvoorbeeld aan onderaannemers).

Om de Wet Bibob ook toe te kunnen passen op reeds gegunde overheidsopdrachten, is een Bibob-clausule voor in vastgoedovereenkomsten en of overheidsopdrachten opgesteld. Als de uitkomsten van het Bibob-onderzoek daar aanleiding toe geven, kan een contract worden ontbonden.

Bibob-uitrol afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling: Subsidies

De Wet Bibob is altijd al van toepassing geweest op subsidies. De afgelopen jaren heeft de focus qua Bibob echter het meest gelegen op meer ruimtelijke onderwerpen zoals de omgevingsvergunning bouw en vastgoed. Sinds het beschikbaar komen van fte ten behoeve van Bibob (fte voor de Bibob-adviseurs van

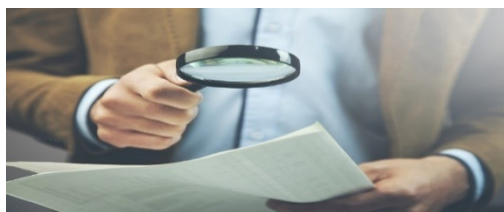
CJZ) is het echter mogelijk geworden om ook aandacht te besteden aan een uitrol van Bibob binnen het sociale domein.

In 2024 hebben we met het afdelingshoofd en een aantal medewerkers van de afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling gesproken over een toepassing van Bibob op het gebied van subsidies: Waar liggen de risico's op ondermijning met subsidies, welke kansen biedt Bibob en waar en hoe gaan we hierop inzetten? Dit heeft ertoe geleid dat de betreffende medewerkers van de afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling in 2024 een op subsidies gerichte Bibob-training hebben gevolgd, we met de vakafdeling een Indicatorenlijst subsidies hebben opgesteld en hebben besproken in welke gevallen een Bibob-screening en/of Bibob-onderzoek zal worden uitgevoerd door de Bibob-adviseurs.

Gebleken is dat het wenselijk is om scherper te zijn op nieuwe subsidieaanvragen (van organisaties die nog niet bij de gemeente bekend zijn), de wat grotere subsidieaanvragen waar meer geld mee gemoeid is (€100.000 of hoger) en subsidieaanvragen die zich richten op kwetsbare branches en groepen, zoals de zorgbranche, ouderen, kinderen, gehandicapten, vluchtelingen en statushouders. Het is onwenselijk indien een hulpverlenende instantie, met een crimineel oogmerk, subsidie ontvangt en dit niet inzet voor de kwetsbare groep waar het voor is aangevraagd. Dergelijke aanvragen leiden niet alleen tot verlies van gemeenschapsgeld, maar maakt vooral ook slachtoffers onder kwetsbare burgers. Dit maakt dat het extra belangrijk is om met dergelijke subsidieaanvragen zorgvuldig om te gaan.

Bij genoemde subsidie-aanvragen wordt door de vakafdeling een indicatorenlijst ingevuld en door de Bibob-adviseurs wordt een Bibob-screening uitgevoerd. Na beoordeling van de indicatorenlijst en de Bibob-screening door de Bibob-adviseurs, zal bepaald worden of een nadere bibob-toetsing (een uitgebreid Bibob-onderzoek) nodig is. Als de Bibob-screening en/of het Bibob-onderzoek nergens toe leidt, wordt de betreffende subsidie-organisatie de 5 opvolgende jaren niet opnieuw gecheckt, tenzij daar toch aanleiding toe bestaat.

Aanvullend op het bovenstaande wordt een stukje over de toepassing van de Wet Bibob opgenomen in het nieuwe Subsidiebeleid. Verder wordt vanuit de vakafdeling een visueel schema gemaakt waarmee de eventuele toepassing van Bibob meer inzichtelijk wordt gemaakt voor de accounthouders.

Overige acties uit 2024

- In mei 2023 heeft de rechtbank Midden-Nederland de gemeente in een omvangrijke Bibob-zaak in het gelijk gesteld (betreft een zaak van de afdeling RD). Er loopt nu een hoger beroep. We hadden verwacht in 2024 uitgenodigd te worden voor een zitting bij de Raad van State. Door grote achterstanden bij de Raad van State zal dat echter in 2025 plaatsvinden. We hebben in 2024 wel een aanvulling op het verweerschrift geschreven nu bepaalde ontwikkelingen in deze zaak daar aanleiding toe gaven.
- In september 2023 is er verweer ingediend bij de rechtbank Midden-Nederland inzake een andere Bibob-zaak (betreft een standplaatsvergunning van de afdeling Stadswinkel). De zitting bij de rechtbank zou in 2024 plaatsvinden, maar de aanvrager van de vergunning heeft het beroep in 2024 ingetrokken, wat betekent dat de betreffende ondernemer geen standplaats meer wil innemen in Nieuwegein. Mogelijk heeft het in beroep aangeleverde verweer waarin we stevig op Bibob hebben ingezet daaraan bijgedragen.
- In afstemming met het Openbaar Ministerie hebben we een strafrechtelijke aangifte ingediend tegen een betrokkene in een Bibob-zaak, diens stromannen en zakelijke relaties. Naar aanleiding van deze aangifte hebben we in 2024 gesprekken gevoerd met de FIOD. Hier zal naar verwachting in 2025 een vervolg op komen.
- Een enkele Bibob-zaak heeft dermate grote gevolgen voor de gemeente zelf, dat er andere juridische procedures uit voortkomen. Wij blijven als adviseur bij deze zaken aangehaakt.
- In 2022 en 2023 hebben we contact onderhouden met het Instituut van Publieke Waarden (verder: IPW). Dit is een organisatie die onder andere onderzoek doet naar onderwerpen waar de overheid door bijvoorbeeld wettelijke onmogelijkheden vastloopt in haar publieke taak. We zijn bij dit instituut uitgekomen doordat we in een grote Bibob-zaak wel het Bibob-instrument goed konden toepassen (een bouwvergunning werd ingetrokken), maar vervolgens niet konden bereiken dat de betreffende persoon ook uit Nieuwegein zou vertrekken (bijvoorbeeld door het betreffende pand te verkopen aan een bonafide partij). Landelijke wetgeving zit ons daar in de weg. Het IPW heeft ons daartoe in contact gebracht met de Ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie & Veiligheid om hierover te praten en de mogelijkheden van wetswijziging te verkennen. De contacten met het IPW zijn in 2024 voortgezet.
- We hebben een tweewekelijkse bila met de projectleider Ondernijning.
- We sluiten op uitnodiging van de projectleider Ondernijning regelmatig aan als agendalid bij het Lokaal informatie-overleg en bij Multidisciplinaire overleggen (overleg met meerdere vakgebieden binnen de gemeente).
- Meer specifiek hebben we in 2024 veel tijd besteed aan deelname aan MDO'S inzake een locatie waar zich een zorgbedrijf wil vestigen, een locatie waar

een bestemmingswijziging wordt gevraagd en een locatie waar een horeca-exploitatievergunning werd aangevraagd.

- We houden de burgemeester als portefeuillehouder van Bibob-gerelateerde zaken via het 4-wekelijks portefeuillehoudersoverleg op de hoogte van de lopende Bibob-zaken en -ontwikkelingen. Waar nodig vindt tussentijdse afstemming plaats.
- We nemen 6-wekelijks deel aan de Algemene Bibob-leerkring: een initiatief vanuit het RIEC-Midden Nederland waar Bibob-adviseurs uit de regio kennis met elkaar delen.
- Hierbij nemen we deel aan een Bibob-groepsapp (aangestuurd door het RIEC-Midden Nederland), waarin we kennis met elkaar delen en over en weer als vraagbaak fungeren.
- We nemen deel aan de Werkgroep OM-tip, waar een aantal gemeenten uit de regio, het RIEC-Midden Nederland, het OM en de politie aan deelnemen. Doel van deze werkgroep is om de politie en het OM weer actief te laten tippen als er kansen zijn vanuit een strafrechtelijk onderzoek voor een Bibob-onderzoek door gemeenten. Hiervoor is het nodig dat in de opsporingsteams kennis ontstaat over wanneer een strafrechtelijk onderzoek ook Bibob-kansen biedt en kennis over hoe de informatie die in het kader van Bibob nodig is ook vrijgespeeld kan worden.
- We zijn actief bezig met het vullen en raadplegen van het Bibob-register. Het Bibob-register is een online register waarin overheidsinstanties en het Landelijk Bureau Bibob gevaarsconclusies en meldingen van terugtrekkingen registreren. Het register maakt het overheidsinstanties mogelijk om onderling en met het Landelijk Bureau Bibob informatie uit te wisselen over het gevaar van misbruik van bijvoorbeeld een vergunning.
- In 2024 hebben we een Bibob-pagina geopend op het Huisnet (intern). Op deze pagina is informatie te vinden over de toepassing van de Wet Bibob in Nieuwegein en plaatsen we nieuwsberichten. Verder zijn op deze site alle benodigde formulieren en indicatorenlijsten op 1 plek verzameld, zodat de collega's van de vakafdelingen hier eenvoudig bij kunnen. De Bibob-vragenlijsten en indicatorenlijsten zijn tevens geactualiseerd en in samenwerking met het gemeentelijke webteam digitaal toegankelijk gemaakt.
- In 2024 hebben we ook een Bibob-pagina geopend op de website van de gemeente Nieuwegein (extern). Op deze pagina leggen we uit hoe een Bibob-procedure werkt en zijn ook alle Bibob-vragenformulieren en indicatorenlijsten te vinden. We hebben deze stukken bewust voor eenieder inzichtelijk gemaakt om te laten zien dat de gemeente Nieuwegein Bibob serieus neemt. Mogelijk heeft deze transparantie ook een preventief effect.

Vooruitblik tot 2026

Momenteel zijn we met de volgende zaken bezig en staat in 2025 in ieder geval nog het volgende op de planning:

Voortzetten van de reguliere Bibob-werkzaamheden

Dit betreft de lopende en nog komende Bibob-screenings en Bibob-onderzoeken.

Project VOI

Sinds de APV-wijziging van maart 2024 is het mogelijk geworden om bedrijven die niet staan ingeschreven in de KvK (wat verdacht kan zijn, het mogelijk bewust onder de radar willen blijven) een vergunningplicht voor een openbare inrichting op te leggen. Hiermee wordt het ook mogelijk om deze bedrijven aan een Bibob-toets te onderwerpen. Dit geldt ook voor bedrijven die zowel binnen een bibob-risicogebied als een bibob-risicobranche vallen. Hierbij kan gedacht worden aan autoverhuurbedrijven (risicobranche) op het industrieterrein (risicogebied) of een kapperszaak (risicobranche) in het gebied Hildo Kropstraat/Kruyderlaan/Herenstraat (risicogebied). Er is in die gevallen meer kans dat er sprake is van ondermijnende activiteiten. Deze bedrijven zullen door de APV-wijziging verplicht een Vergunning openbare inrichting moeten aanvragen en een Bibob-toets moeten doorlopen.

We willen dit soort bedrijven vanaf 2025 onder de loep nemen, gezamenlijk met de afdelingen Stadswinkel (medewerkers APV-vergunningen) en TVL (projectleider ondermijning, mogelijk juristen van TVL en BOA's). Aangezien het qua capaciteit niet mogelijk is alle nieuwe en bestaande bedrijven die vallen onder de risicobranches en de risicogebieden tegelijkertijd aan te schrijven in het kader van de vergunningplicht en de daaraan gekoppelde Bibob-toets, is ervoor gekozen de betreffende bedrijven in fases te benaderen. De projectleider Ondermijning stelt momenteel in samenwerking met de betrokken collega's een plan van aanpak op waarin een strategie voor deze uitrol wordt uitgeschreven.

Voeren van lopende procedures in bezwaar bij de Commissie Bezwaarschriften en bij gerechtelijke instanties

Op dit moment lopen er meerdere Bibob-procedures bij de rechtbank en de Raad van State, waarbij de Bibob-adviseurs verweer hebben gevoerd en nog zullen voeren.

Verdere uitrol Bibob ten aanzien van ondermijning in de zorg

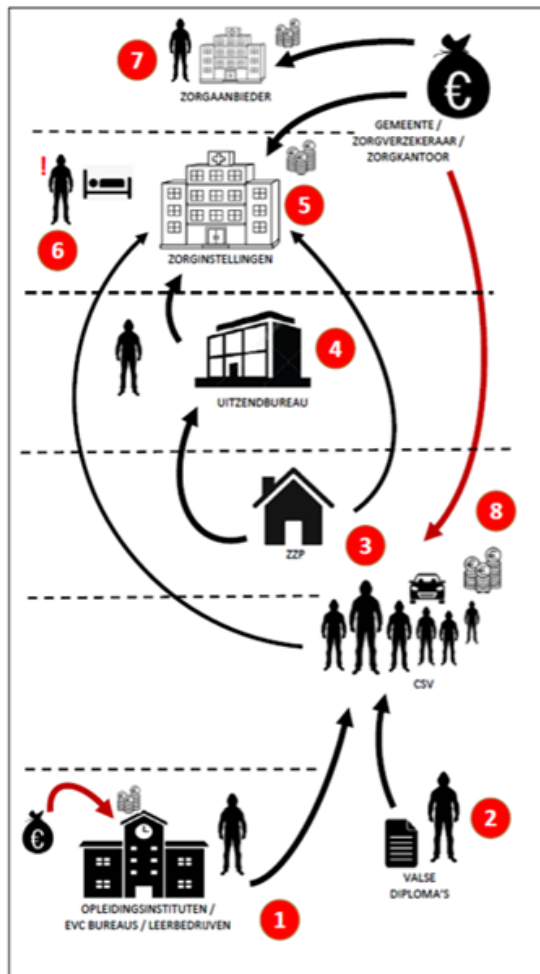
In 2025 zullen we ook de mogelijkheden van Bibob onderzoeken ten aanzien van ondermijning in de zorg. Hoe is dit regionaal belegd, wat is het kennisniveau en waar kunnen we een eventuele samenwerking opzetten? In het gewijzigde Bibob-beleid is de zorgbranche als nieuwe risicobranche opgenomen.

Begin 2025 hebben we ter kennisdeling een aantal gesprekken gehad met het RIEC en een aantal omliggende gemeenten. Hier is een door het RIEC geïnitieerde werkgroep 'Bibob en zorg' uit voortgekomen, waar we in 2025 verder aan zullen deelnemen. Hier brengen we kennis bij elkaar en proberen we een gerichte inzet van Bibob op het gebied van ondermijning in de zorg op te zetten.

Ondermijning in de zorg zien we op twee vlakken:

- Via zorgbedrijven: Men vraagt bijvoorbeeld een horeca-exploitatievergunning aan en financiert deze onderneming met inkomsten uit één of meerdere zorgbedrijf(ven).
- Via de gecontracteerde zorg (zorgcontracten en maatwerkcontracten)

In onderstaande infographic is te zien dat criminelen in de zorg in bepaalde gevallen de gehele keten in handen hebben:

ZO WERKT ONDERMIJNING IN DE ZORG

1. Malafide opleiders verschaffen zorgdiploma's of EVC's
2. Criminelen vervalsen diploma's
3. Criminelen schrijven zich in als ZZP-er in de zorg
4. Malafide uitzendbureaus zetten ZZP-ers in de zorg in
5. Zorginstellingen huren in zonder vergewissen diploma en ID
6. Ongekwalficeerde criminelen 'aan het bed' !
7. Criminele zorgaanbieders: wel geld, geen zorg
8. Ondermijning in de zorg

De vraag bij ondermijningsvraagstukken in de zorg is veelal: Waar komt het geld vandaan? Uit zorgbedrijven? Hoe lopen de geldstromen, wordt daadwerkelijk zorg geleverd en zijn deze geldstromen en geleverde zorg legitiem?

Bij het schrijven van dit jaaroverzicht hebben we in 2025 reeds 1 Bibob-casus afgerond en nog 1 Bibob-casus in behandeling waar gebleken is dat een horeca-onderneming werd gefinancierd met geld dat voortkomt uit zorgbedrijven. Het blijken omvangrijke Bibob-onderzoeken te zijn. Het lijkt noodzakelijk om in 2025 goed op dit onderwerp in te zetten. Meer specifiek zullen we in ieder geval verder inzetten op:

- Contacten leggen in het kader van de regionaal ingekochte zorg.
- Kennisverbreding door deelname aan werkgroep 'Bibob en zorg'.
- Deelnemen aan kennissessies die in 2025 door het Rijk of het RIEC zullen worden georganiseerd.
- Uitdiepen van de keten van ondermijning in de zorg (zie Infographic).
- Onderzoeken van mogelijkheid tot openbreken van zorgcontracten en het op vrijwillige basis opnemen van een Bibob-clausule in de (maatwerk)contracten.

- Onderzoeken van mogelijkheid om een Lokaal informatie-overleg-Zorg op te zetten (interne toezichthouder Zorg betrekken).
- Signaal onderzoeken ten aanzien van sollicitanten die solliciteren op functies binnen het Sociaal Domein en zelf werkzaam zijn geweest bij malafide zorgbedrijven. Er lijkt een trend gaande dat dergelijke personen mogelijk bij de overheid solliciteren om zo via hun dienstbetrekking aan bepaalde informatie te komen.

Verdere aandachtspunten in 2025:

- Nadere acties in het kader van de eerdergenoemde strafrechtelijke aangifte.
- In mei zullen we gezamenlijk met collega's van TVL deelnemen aan een tweedaagse incompany-training ten behoeve van onze OSINT-onderzoeksvaardigheden (digitale recherche-omgeving waarin we beveiligd internet-onderzoek kunnen doen).
- Voortzetten deelname aan de Werkgroep OM-tip.
- Voortzetten deelname Bibob-spreekuur RIEC.
- Voortzetten deelname Algemene Bibob-leerkring.
- Mogelijke deelname aan het Bibob Expertise Team van het district West Utrecht (kennisdeling).
- Mogelijke deelname aan een vanuit de VNG op te zetten werkgroep inzake het verbinden van het Sociale Domein en ondermijningsgerelateerde domeinen.

Goed om te weten

Uit vaste jurisprudentie (ECLI:NL:HR:2023:255) is gebleken dat een bibob-toets niet pas officieel van start gaat bij het uitreiken van het bibob-vragenformulier. Het bibob-onderzoek kan al eerder plaatsvinden, namelijk als de gemeente een onderzoek is gestart in open en gesloten bronnen. Dit houdt in dat de gemeente in bepaalde situaties al voordat een Bibob-vragenformulier wordt uitgereikt de Justitiële informatiedienst mag raadplegen. Indien daaruit blijkt dat er geen relevant strafrechtelijk verleden is en er ook geen andere indicatoren zijn die het vermoeden doen rijzen dat er sprake is van criminele activiteiten, kan daarmee het bibob-onderzoek als afgerond worden beschouwd en kan vervolgens de aanvraag op de standaard wijze afgewikkeld worden.

Deze uitspraak is een goede ontwikkeling voor een efficiënte inzet van het Bibob-instrument nu de Justitiële informatiedienst voorheen pas mocht worden geraadpleegd zodra een Bibob-vragenformulier was uitgereikt.

Tot slot

We hopen dat dit jaaroverzicht inzicht heeft gegeven in een onderwerp waar intern en zeker extern niet altijd veel over wordt gedeeld. Mochten er nog vragen zijn, neem dan gerust contact met ons op.

Ivonne van Oort en Nathalie Heil,

Bibob-adviseurs afdeling Communicatie, Juridische Zaken en Dienstverlening
Gemeente Nieuwegein